

FOGORVOSI ETIKA kurzusleírás

FOKVMAG259_1Mfog

2024/25-II.

Tanév: FOK IV. évfolyam, II. félév; **Vizsgaforma:** kollokvium

A tantárgy oktatásának célkitűzése, helye az orvospépzésben:

- a.) Az, hogy megkönnyítse a mindennapi fogorvosi gyakorlat során felmerülő etikai problémák felismerését, mintegy "rányissa" a hallgatók szemét az erkölcsi problémák észrevételére.
- b.) Olyan fogalmi–logikai rendszer kimunkálása, mely segítséget nyújt a felmerülő orvosetikai kérdések elemzésében, s lehetővé teszi ezen problémák hatékonyabb megoldását.
- c.) Olyan ismeretek átadása, mely segíti a fogorvost abban, hogy a betegek, a kísérleti alanyok, illetve az egészségügyben dolgozók jogait megismerje, védje és tiszteletben tartsa.
- d.) Segíteni a jövőbeni fogorvost abban, hogy megismerje, mekkora az egyén, az egészségügy és a társadalom felelőssége az egészség fenntartásában.

A tárgy részletes tematikája:

1. hét. Szeminárium - Február 3-7.

Az etika és az erkölcs általános jellemzése

- Az etika fogalma.
- Az etika részei: deskriptív etika, normatív etika, metaetika.
- Általános és alkalmazott normatív etika.
- Bioetika, orvosi etika, egészségügyi etika.
- A főbb etikai elméletek (deontológiai és utilitarisztikus erkölcsi rendszerek) jellemzése.

2. hét. Szeminárium - Február 10-14.

Az orvosi etika legfontosabb alapelvei.

- Az autonómia elve.
- A "Ne árts!" elve.
- A jótékonyosság elve.
- Az igazságosság elve.

3. hét. Szeminárium - Február 17-21.

A tájékozott beleegyezés elve.

Egyszerű beleegyezés

- Tájékozott beleegyezés
- A beteg tájékoztatás standardjai
- A kezelés visszautasításának joga

4. hét Szeminárium - Február 24-február 28.

A tájékozott beleegyezés gyakorlati esetek tükrében.

- Önrendelkezés
- Cselekvőképesség
- A rossz prognózisú betegek tájékoztatásának etikai kérdései
- Érvek a kegyes hazugság mellett és ellen.
- A haldoklási folyamat.
- A gyógyíthatatlan beteg felvilágosításának módja

5. hét. Szeminárium - Március 3-7.

Belátási képesség, döntéshozatali képesség, cselekvőképesség

6. hét. Szeminárium - Március 10-14.

Igazságosság az egészségügyben. Az egészségügyi makro- és mikroallokáció etikai kérdései

- A makroallokáció és a mikroallokáció fogalma.
- Az egészségügyi ellátáshoz való jog problémája.
- A sorolás fogalma.
- Az életmentő, ritka, általánosan nem elérhető eszközök, gyógyszerek, eljárások elosztásának etikai problémái.
- A gyakorlatban használt mikroallokációs kritériumok etikai értékelése.

7. hét. Szeminárium - Március 17-21.

Az embereken végzett kutatások etikai kérdései

- Ellentmondás az orvos kutatói és gyógyítói szerepe között.
- A Helsink Deklaráció.

8. hét. Szeminárium - Március 24-28.

Az asszisztált reprodukív technikák (ART) etikai kérdései

- Az asszisztált reprodukív technikák etikai kérdései.
- Dajkaterhesség

9. hét. Szeminárium - Március 31-április 4.

A halál és a haldoklás filozófiai–etikai kérdései

- A halállal kapcsolatos főbb filozófiai és vallási felfogások, megközelítési lehetőségek.
- Terminális állapotú betegek ellátásának etikai kérdései.
- Öngyilkosság, eutanázia, teratotanázia.

10. hét. Szeminárium - Április 7-11.

A halál és haldoklás etikai kérdései

11. hét. Szeminárium - Április 14-18. (ÁPRILIS 18. HÚSVÉT, MUNKASZÜNETI NAP)

A szervátültetés etikai kérdései

- Az agyhalál fogalma.
- A halott testével kapcsolatos (boncolás, szervkivétel) etikai kérdések.
- Élő személy testéből való szervkivétel (donáció) etikai kérdései.

12. hét. Szeminárium - Április 21-25. (ÁPRILIS 21. HÚSVÉT, MUNKASZÜNETI NAP)

A humángenetika etikai kérdései

13. hét. Szeminárium - Április 28-Május 2. (MÁJUS 1-2. MUNKASZÜNETI NAP)

A betegek jogai

14. hét. Szeminárium - Május 5-9.

A szervátültetés etikai kérdései

A foglalkozásokon való részvétel követelményei és a távolmaradás pótlásának lehetősége:

A gyakorlatok 75%-án, azaz 14 órából 10.5 órán kötelező részt venni. A hiányzás hetében a hallgató a tárgy más időpontban tartott gyakorlatain hiányzását pótolhatja.

Vizgakovetelmények:

1. Vizsgázni csak a vizsgaidőszakban lehet
2. A vizsga formái (írásbeli vagy szóbeli) - választható:
 1. írásbeli tesztvizsga
 2. szóbeli vizsga
3. A szóbeli és az írásbeli vizsgán számon kért anyag ugyanaz: a tankönyv és az előadások anyaga.

A kötelező irodalom (tankönyv) kétféleképpen érhető el:

1. Dr. Kovács József: A modern orvosi etika alapjai. Bevezetés a bioetikába. E-könyv. (3. átdolgozott, bővített, szakkönyvi kiadás.) használatával. E könyvben elkülönül a vizsgaanyag és kék háttérrel az azt kiegészítő, elmélyítő, de a vizsgán nem megkövetelt szakkönyvi rész. (A könyv elektronikusan megvásárolható: <https://www.medicina-kiado.hu/kiadvanyaink/szak-es-tankonyvek/...-e-book/>)
2. Dr. Kovács József: Orvosi etika-bioetika röviden. (3. átdolgozott, rövidített, tankönyvi kiadás. Medicina könyvkiadó, Budapest, 2024.) nyomtatott könyv segítségével. E könyv csak a vizsgaanyagot tartalmazza az e-könyvben található kiegészítő, a tudást elmélyítő információk nélkül.

Az előadások anyagai (diasor) a Moodle rendszerben és az intézet honlapján is megtalálható.

Ajánlott irodalom:

- Dr. Kovács József: A modern orvosi etika alapjai. Bevezetés a bioetikába. E-könyv. (3. átdolgozott, bővített, szakkönyvi kiadás.) <https://www.medicina-kiado.hu/kiadvanyaink/szak-es-tankonyvek/...-e-book/>
- Dr. Kovács József: Bioetikai kérdések a pszichiátriában és a pszichoterápiában. Medicina Kiadó, Budapest, 2007. Teljes terjedelemben ingyenesen elérhető a következő internet-címen: <http://real-d.mtak.hu/347/>

4. Tesztvizsga
 1. időpontok a Neptunban
 2. a teszt min. 40 kérdésből áll (kérdéstípus: igaz-hamis kérdések vagy feleletválasztós kérdések; a teszt kifejtendő kérdést nem tartalmaz)
 3. a tesztvizsga rendes vizsgának számít, így annak eredménye minden esetben felkerül a Neptunra
5. Szóbeli vizsga
 1. vizsgaidőpontok a NEPTUN szerint
 2. a vizsgán minden hallgató két tételt húz (ld. a vizsgakérdéseket)

Vizgakérdések a szóbeli vizsgán:

Vizsgatételek

1. Az etika fogalma, részei. Az erkölcs és a jog kapcsolata
2. Normatív etikai elméletek. (Tettekre koncentrázó és jellemre koncentrázó elméletek)

3. Deontológiai és konzekvencialista etikai elméletek
4. Erényetika és orvoslás.
5. Az orvosetika alapelvei
6. Belátási képesség, cselekvőképesség
7. Egyszerű beleegyezés; a tájékozott beleegyezés fogalma és kialakulásának története; viták a tájékozott beleegyezéssel kapcsolatban
8. A betegek felvilágosításának standardjai. Mit kell a felvilágosításnak tartalmaznia egy tervezett beavatkozás előtt?
9. Mikor nem szükséges a betegtől tájékozott beleegyezést kérni? A cselekvőképesség megállapításának elvei, a cselekvőképtelen beteg ellátásakor követendő eljárások
10. A kezelés visszautasításának joga
11. A tájékozott beleegyezés pszichológiai vonatkozásai. Bizonytalanság az orvosi kommunikációban. Gyakorlati megfontolások a tájékozott beleegyezéssel kapcsolatban
12. Az egészségügyi allokáció etikai kérdései (az allokáció szintjei, igazságosság, a modern egészségügy kialakulása, az egészségügyi költségrobbanás, az egyén és az egészségügy szerepe az egészség fenntartásában)
13. A sorolás etikai elvei és gyakorlata a mai egészségügyi rendszerekben (a puha és a kemény sorolás)
14. Az egészségügyi mikroallokáció etikai kérdései. Az életmentő, ritka, általánosan nem elérhető eszközök elosztásának etikai problémái (a főbb kritériumok, betegkiválasztás a kutatás során, a betegkiválasztás módszere és eljárási feltételei)
15. A művi abortusz etikai kérdései I: A fogamzásgátlás megítélésének története. A korlátozó abortusz törvények enyhülésének motívumai.
16. A művi abortusz etikai kérdései II: a mai álláspontok jellemzése, a konzervatív és a liberális álláspont és kritikája
17. A művi abortusz etikai kérdései III: a mai álláspontok jellemzése, a mérsékelt álláspontok
18. Az asszisztált reprodukív technikák (ART) etikai kérdései I. A modern reprogenetika által létrehozott változások. A prokreatív autonómia fogalma. Az ivarsejt adományozás formái, etikai problémái.
19. Az asszisztált reprodukív technikák (ART) etikai kérdései II. Az in vitro fertilizáció és embrióbeültetés etikai kérdései.
20. Az asszisztált reprodukív technikák (ART) etikai kérdései III. A Szex-szelekció, a preimplantációs genetikai diagnózis (PGD), a szerződéses terhesség etikai kérdései.
21. Az embrionális őssejtekkel, a regeneratív medicinával, a klónozással kapcsolatos etikai kérdések.
22. A modern orvosi genetika etikai kérdései I. Az eugenika története, etikai megítélése.
23. A modern orvosi genetika etikai kérdései II. A modern genetika etikai elvei. A genetikai intervenció lehetséges modelljei. A genetikai tanácsadás.
24. A modern orvosi genetika etikai kérdései III. Az újszülöttek genetikai szűrése. A preszimptomatikus és prediszpozícióra való genetikai tesztelés etikai kérdései. Felnőttek prediktív genetikai tesztelésének etikai problémái.
25. A modern orvosi genetika etikai kérdései IV. A genetikai intervenciók lehetséges módjai és etikai megítélésük.
26. A modern orvosi genetika etikai kérdései V. A transzhumanizmus etikai kérdései.
27. A gyógyíthatatlan, rossz kórjóslatú betegek felvilágosításának etikai kérdései
28. Az öngyilkosság etikai kérdései
29. Az eutanázia problémája és előtérbe kerülésének okai; az élet szentségének a doktrínája és az életminőség elve; az eutanázia definíciója, fajtái
30. Az aktív és a passzív eutanázia
31. Az aktív eutanázia és az orvos által segített öngyilkosság megengedhetőségével

kapcsolatos viták.

32. Passzív eutanázia (orvosi prioritások, kezelés abbahagyása és el nem kezdése, szokásos és rendkívüli eszközök, mesterséges táplálás és folyadékpótlás, haszontalan kezelés)
33. Életmentő, illetve életfenntartó orvosi kezelés visszautasítása kompetens és inkompetens beteg által; az élő végrendelet
34. A súlyos fejlődési rendellenességgel világra jött újszülöttek kezelésének etikai problémái
35. Az élőből való szervkivétel etikai kérdései
36. A holttestből való szervkivétel etikai kérdései; a halál fogalma; az embrionális és magzati szövetek felhasználásának etikai kérdései
37. A DCD donáció etikai kérdései
38. A szervek pénzért való árusításának etikai kérdései
39. Az embereken végzett kutatások etikai kérdései; a Nürnbergi kódex és a Helsinkai Deklaráció.
40. A kutatás fogalma, etikai alapelvei.
41. A kutatás elfogadhatóságának általános feltételei
42. A vulnerábilis kutatási alanyok bevonásának etikai problémái
43. A kutatási alanyok becsapásával végzett kutatás etikai problémái
44. A randomizált kontrollcsoportos klinikai kutatás (RKK) etikai problémái
45. A multinacionális kutatások etikai problémái
46. A betegjogok általános kérdései (a betegjogok megfogalmazásának okai és előnyei, fenntartások a betegjogi megközelítéssel szemben)
47. A főbb betegjogok (általános és speciális betegjogok)
48. A betegjogok érvényesítését elősegítő főbb módszerek és intézmények

Írásbeli vizsgán a ponthatárok:

20 pont és alatta=elégtelen (1)

21—25 pont =elégséges (2)

26—30 pont =közepes (3)

31—35 pont=jó (4)

36-40 pont=jeles (5)

A szorgalmi időszakban nem kötelező (úgynevezett fakultatív vagy szorgalmi) teljesítményértékelésre van lehetőség az etika gyakorlatok során. Ennek keretében a hallgató, a szemináriumvezető didaktikai választása szerint, a gyakorlaton 10–20 perces prezentációt vagy a szorgalmi időszakban a gyakorlaton elhangzott témákból, utólag, saját álláspontjának kifejtésével együtt, 3.000–5.000 karakter hosszú (szóközzel együtt), plagizálás-mentes összefoglalót készíthet. A hallgatói munkát az oktató 0–3 ponttal értékeli. A félév során a hallgatónként megszerezhető pontok száma összesen három lehet. Az így elért pontok hozzáadódnak az írásbeli tesztvizsgán elért pontokhoz, ami a teszt alapján elért vizsgajegy javítását eredményezheti abban az esetben, hogyha a hallgató pontszáma eléri legalább az elégséges szintet.

Szóbeli vizsga esetén kétes esetben, mikor a hallgató felelete egy jó és egy rosszabb érdemjegy határán van, a pluszpontok lehetővé teszik a vizsgáztató tanár számára a jobb jegy irányába történő döntést, feltéve, hogy a hallgató felelete többletpontok figyelembe vétele nélkül is eléri az elégséges szintet.

